

Anton Pavlovics Csehov

A szerelemről
és más történetek

A fordítás az alábbi kiadásból készült

АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ

Полное собрание сочинений в тридцати томах

Издательство «Наука», Москва, 1974–1982.

A fordítást az eredetivel egybevetette

Kiss Ilona

Hungarian translation © Morcsányi Géza, 2022

BŰNÖZŐ

ЗЛОУМЫШЛЕННИК

Alacsony, nyeszlett kis parasztember áll a vizsgálóbíró előtt, vastag pamutingben és foltos nadrágban. Szőrrel benőtt, himlőhelyes az arca, vastag, lecsüngő szemöldöke mögül szinte alig látszik a szeme, amely mogorva egykedvűséget tükröz. Sapkaként fejére boruló, fésűt rég nem látott, kócos hajától még egykedvűbb, pókosabb lesz a kinézete. Mezítláb van.

– Gyenyisz Grigorjev! – kezdi a vizsgálóbíró. – Gyere közelebb, és válaszolj a kérdéseimre. Folyó év július hetedikén Ivan Szemjonov Akinfov vasúti őr a reggeli bejáráson, a száznegyvenegyves versztánál tetten ért anyacsavar lecsavarásán, amely a sánt rögzíti a talpfához. Itt van, ez az az anyacsavar...! Amely anyacsavarral téged letartóztatott. Így volt?

– Micsoda?

– Így volt-e minden, amint Akinfov előadja?

– Ja, így.

– Jól van; nos, és miért csavartad le az anyacsavart?

– Micsoda?

– Hagyd abba ezt a micsodázást, a kérdésre válaszolj: miért csavartad le az anyacsavart?

– Ha nem kellett volna, nem csavarom le – válaszol rekedtes hangon Gyenyisz, és a plafonra sandít.

– De mire kellett neked ez az anyacsavar?

– Az anyacsavar ni? Mink az anyacsavarból nehezéket csinálunk.

– Ki az a mi?

– Mink, a nép... A klimovi parasztok, úgy értve.

– Ide hallgass, pajtikám, ne játszd meg nekem az idiotát, hanem beszélj értelmesen. Fölösleges itt nehezékről hazudozni!

– Életembe se hazudtam soha, még hogy hazudok...

– mormolja Gyenyisz, és pislog. – Hát mér, nagyságos úr, talán lehet nehezék nélkül? Hát hogyha élő csalit vagy gilisztát rakol a horogra, az talán lemegy a fenékre nehezék nélkül? Hazudok... – neveti el magát Gyenyisz. – Mi a nyavalyának akkor a izé, az élő csali, hogyha fönn marad a víz tetején! A sügér, a csuka, a menyhal, az mindig a fenékhorogra megyen, amelyik pedig csak fölül lebeg, hát arra legföljebb a kapókeszeg harap rá, de az is csak ritkán... Minálunk nincs a folyóban kapókeszeg... Az a nagy helyet szeresse.

– Mit akarsz pont a kapókeszeggel?

– Micsoda? Hát hogyha maga kérdezi! Minálunk az urak is úgy pecáznak. A legutolsó kölok se megyen nehezék nélkül pecázni. Persze, amelyik nem ért hozzá, az megyen nehezék nélkül is. Bolondnak mindent szabad...

– Szóval azt mondod, hogy azért csavartad le ezt az anyacsavart, hogy nehezéket csinálj belőle?

- Hát minek másnak? Nem is célba dobni vele!
- De nehezeknek jó lett volna ólom is, egy golyó...
valamilyen szög...
- Az ólom nem hever az utcán, meg kellett venni, a szög meg nem jó rá. Az anyacsavarnál nem találni jobbat... Súlya is van, luk is van rajta.
- Nagyon játszod itt nekem a hülyét! Mint egy ma született bárány, vagy aki az égből pottyant ide. Tényleg nem érted, te bumburnyák, hogy mihez vezet a lecsavarás? Ha nem veszi észre az ő, lehet, hogy ki is siklott volna a vonat, emberek haltak volna meg! Embert öltél volna!
- Isten mentsen, nagyságos uram! Mér öltem volna? Hát pogányok vagyunk mink, vagy gonosztevők? Hála az Úrnak, nagyságos uram, már mennyit leéltem, oszteng nemhogy ölni, de rágondolni se, meg nem fordult a fejembe... Szűzanyám, ments meg, irgalmazz... Hogy tetszik ilyen mondani!
- Akkor szerinted mégis mitől siklanak ki a vonatok? Két-három anyacsavar lecsavarva, meg is van a kisiklás!
- Gyenyisz elneveti magát, és gyanakodva hunyorog a vizsgálóbíróra.
- Naaa! Hány éve csavarjuk már őket lefele, az egész falu, és az Úr megóvott minket, most meg hogy kisiklás... embereket ölni... Hát hogyha a sinet elhozom, vagy egy gerendát rakok oda keresztbe a vonat elébe, na, akkor mondjuk földült volna, de így... fú! Egy anyacsavartól!

– De értsd már meg, hogy az anyacsavarok fogják oda a síneket a talpfákhoz!

– Értsük mink... Azér nem az összeset csavarjuk le... hagyunk ott... nem ész nélkül csináljuk... értsük...

Gyenyisz ásít, és keresztet vet a szájára.

– Tavaly itt kisiklott egy vonat – mondja a bíró. – Most már világos, hogy miért...

– Mit méltóztatik?

– Most már, mondom, világos, hogy mitől siklott ki tavaly a vonat... Értem már!

– Hát arra van a sok iskolájuk, hogy értsék, kedves jótevőink... Tudta az Úr, kinek adta a megértést... Uraságod ugye kitanálta, hogy meg mint, az őr viszont, amelyik ugyanúgy paraszt, nem ért semmit, fogja az ember grabancát, oszteng cibálja... Ki kell tanálni, oszteng utána cibálni! Nem véletlen – parasztnak parasztesze van... Írja be azt is, nagyságos úr, hogy kétszer szájon vágott meg mellen.

– A házkutatáskor még egy anyacsavart találtak nálad... Azt hol és mikor csavartad le?

– Azt tetszik mondani, amelyik a piros láda alá volt becsúsztatva?

– Én nem tudom, hová volt becsúsztatva, csak hogy megtalálták. Mikor csavartad le?

– Azt én nem csavartam le, azt nekem az Ignaska, a félszemű Szemjonnak a fia adta. Ezt arra mondom, amelyik a láda alatti, az meg, ami az udvari fészkerbe volt, azt a Mitrofannal együtt csavartuk ki.

– Milyen Mitrofannal?

– A Mitrofan Petrovval... Nem tetszik ismerni? Ő csinálja nálunk a kerítőhálókat, és árulja az uraknak. Őneki sok ilyen anyacsavar kelletik. Minden há-lóra majhogy vagy tíz darab...

– Ide hallgass... A büntető törvénykönyv 1081-es cikkelye kimondja, hogy minden szándékosan végrehajtott vasúti károkozásért, amely az ugyanazon útvonalon közlekedő szerelvényt veszélynek teheti ki, és amennyiben az elkövető tudta, hogy ennek következménye szerencsétlenség lehet... Érted? Tudta! Márpedig neked tudnod kellett, mihez vezetnek a lecsavarások... a büntetés kényszermunka és száműzetés.

– Persze, uraságodék jobban tudják... Mink tudatlanok vagyunk... honnan értsük?

– Értesz te mindent! Csak hazudsz, megjátsszod magad!

– Minek hazudnék? Tessék megkérdeni a faluban, hogyha nem hiszi... Nehezék nélkül csak huszárkeszveget fognak, amelyik a fenékjáró küllőnél is rosszabb, oszteng az se fog menni nehezék nélkül.

– A kapókeszegről mesélj még! – mosolyog a vizsgálóbíró.

– Kapókeszeg mifelénk nincsen... Beeresszük a zsinetet nehezék nélkül a víz fölé lepkével, jön a fejes domolykó, bár az is csak ritkán.

– Na, hagyd abba...

Csend lesz. Gyenyisz egyik lábáról a másikra áll, odapillant a zöld posztós asztalra, és szaporán pislog, mint-

ha nem a posztót látná, hanem a napot. A vizsgálóbíró gyorsan ír.

– Elmenjek ni? – kérdezi Gyenyisz kis hallgatás után.

– Nem. Őrizetbe kell vegyelek és börtönbe kell küldjelek.

Gyenyisz abbahagyja a pislogást, és sűrű szemöldökét fölvonva, kérdően néz a vizsgálóbíróra.

– Vagyishogy hogy börtönbe? Nagyságos uram! Nincsen nekem időm, mennem kell a vásárba; a Jegor három rubellel tartozik a szalonnáért...

– Hallgass, ne zavarj.

– Börtönbe... Hogyha volna mér, mennék is, de hát így... habókra... Mért? Se nem loptam, asszem, se nem verekedtem... Hogyha meg a tartozás végett gondolja nagyságod, akkor ne tessék hinni a falubírónak... A megbízott urat tessék megkérdeni... A falubíró ni, az nem lelkiismeretes ember...

– Hallgass!

– Hallgatok én, persze... – dörmögi Gyenyisz. – De hogy a falubíró összevissza hazudott a jelentésbe, arra meg is esküszök... Mink hárman vagyunk tesvérek: Kuzma Grigorjev ugye, Jegor Grigorjev és én, Gyenyisz Grigorjev...

– Nem tudok dolgozni tőled... Hé, Szemjon! – kiált a vizsgálóbíró. – Elvezetni!

– Mink hárman vagyunk tesvérek – mormolja Gyenyisz, amikor két markos katona megfogja, és kivezeti a helyiségből. – A tesvér nem felel a testvériér... A Kuzma

nem fizet, te meg, Gyenyisz, feleljél... Bírók ni! Meghalt a mi gazdánk, a tábornok, Isten nyugosztalja, majd az megmutatta volna maguknak, bíróknak... Hozzáértéssel kelletik ítélni, nem potyára... Meg is botozhatnak, de ok miatt legyen, igazságosan...

(1885)

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2022-ben
Felelős vezető Vadász Katalin igazgató

Felelős szerkesztő Schmal Alexandra
Korrektor Balogh Emerencia
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9236
Minion betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 4228 1